

Legi ale Împăratului Iustinian

După cum se știe, Iustinian a fost un mare legislator și organizator al Bisericii. Purtând grijă de interesele Bisericii, el a dat în anul 535 importanta Lege XV care dispunea „să nu se vândă sau să se dea la schimb bunurile bisericesti, nici să nu fie date creditorului printr-o ipotecă specială, fiind de ajuns o ipotecă generală”. Această lege a adresat-o Arhiepiscopului Constantinopolului, Patriarhului Ecumenic Epifanie. Prin această lege se interzice tuturor Bisericilor, inclusiv celei a Ierusalimului, să vândă bunurile lor imobile, cum ar fi „case, grădini, ogoare”, vreunei biserici sau vreunei instituții filantropice. Cel care ar fi încălcat această lege, fie el vânzător sau cumpărător, nu numai că avea să fie pedepsit aspru, dar era și silit să despăgubească Biserica sau instituția pe care a păgubit-o. Se interzicea vinderea bunurilor imobile, dar și achiziționarea de terenuri care nu aduc venituri. Redăm în continuare, din această Lege a lui Iustinian, câteva fragmente care arată interesul său pentru treburile Bisericii.

„Disponem așadar”, scrie el, „ca preasfânta și marea Biserică a acestei fericite cetăți și cele supuse ei și toate celelalte Biserici aflate în această fericită cetate și cele supuse tronului patriarhal al acestei fericite cetăți, care hirotonește mitropoliții, și toți ceilalți de pretutindeni, fie patriarhi sau episcopi – ne referim la cei din Răsărit (...) și, într-un cuvânt, la toți care sunt pe pământul nostru, dar și la de Dumnezeu păziții episcopi care sunt în Apus, de la vechea Roma până la preasfintele Biserici ortodoxe de la Ocean; de asemenea, și conducătorii vreunui han sau vreunei cantine de săraci sau spital sau orfelinat sau azil de bătrâni sau creșă sau egumen al unei mănăstiri de bărbați ori egumenă a unei mănăstiri de femei sau mai-mare ale unei instituții de binefacere, să nu aibă voie să înstrăineze bunuri imobile, case sau ogoare sau grădini sau altceva de acest fel. Dacă cineva va îndrăzni să cumpere vreun bun al Bisericii sau al unei instituții pentru săraci, acela să fie lipsit de suma dată, să înapoieze bunul pe care l-a luat, împreună cu tot ceea ce a câștigat între timp, și să nu aibă nici un

drept de a da în judecată Biserica sau casa de binefacere și să-i ceară să-i dea în schimb din averea ei, astfel ca, dacă nu din frică de Dumnezeu, atunci măcar pentru averile lui, să se abțină de la astfel de fapte. Dacă cineva îndrăznește să ia în dar vreun bun bisericesc sau al unei instituții pentru săraci, să fie lipsit de tot acel dar și să dea în schimb, din averea sa, contravaloarea lui preasfintei Biserici sau casei de binefacere de la care l-a luat, pentru ca astfel, dând din averile sale, să înțeleagă viclenia faptei sale săvârșite împotriva legii (...) Dacă vreun creditor ar alege să ia drept garanție vreun bun imobil al bisericii sau al unei instituții pentru săraci, fie case sau ogoare (...) să fie lipsit de ceea ce a dat cu împrumut, iar preasfânta Biserică sau casa de binefacere care a împrumutat să păstreze aurul primit (...) Aceleași pedepse să fie aplicate și celor care, în pofida legii noastre, dau garanție sfintele vase sau le vând sau le topesc ca să le înstrăineze. Dispunem dar ca și aceștia să aibă parte de aceeași pedeapsă, sau chiar de una mai aspră, ca unii care îndrăznesc să pângărească lucruri sfinte, închinare lui Dumnezeu, afară de cazul în care, așa cum am zis, acestea se folosesc pentru răscumpărarea celor robiți (...) De vreme ce este posibil ca unii, pentru a se eschiva de la această lege, să încerce să obțină de la noi acte scrise care să le permită să facă unele ca acestea, și acest lucru îl interzicem oricărei persoane mai mari sau mai mici (...) și dispunem ca absolut nimeni să nu aibă voie să emită un astfel de act și să ia astfel ceva din bunurile imobile ce aparțin preasfintelor biserici sau mănăstiri sau instituțiilor pentru săraci sau caselor de binefacere. După cum am interzis înstrăinările care aduc pagubă, tot așa interzicem și achiziționările care aduc pagubă, căci am avut multe cazuri de persoane care au donat preasfintelor Biserici sau instituțiilor religioase terenuri care nu aduc venit, sau chiar le-au vândut ca pe unele care aduc venit deși, în realitate, nu erau profitabile, și astfel casele de binefacere au fost înșelate (...) Toți conducătorii instituțiilor de binefacere au puterea și dreptul de a denunța aceste încălcări.”

Prin această interdicție imperială, Bisericii Ierusalimului și, în special, administrației Sfintei Biserici a Învierii lui Hristos, i se impunea să nu înstrăineze nimic din bunurile ei imobile. Așa de mare interes a arătat Împăratul Iustinian față de Sfintele Locuri, construind

multe biserici impunătoare, mănăstiri și instituții filantropice în Palestina și îngrijindu-se de îmbunătățirea stării economice a Bisericii Ierusalimului, pentru a o ușura de nevoile ei multiple. El a diminuat severitatea legii menționate mai sus, emițând în acest scop, felurite ordine legislative, de vreme ce este știut tuturor că preasfânta Biserică a Învierii primește și hrănește mulți închinători din toate părțile lumii și, de aceea, suportă cheltuieli excesive și imprevizibile.

Într-adevăr, prin Legea 51, adresată în anul 536 Preafericitului Petru, Patriarhul Ierusalimului (524-552), Împăratul Iustinian ridică, în parte, această interdicție, în favoarea Bisericii Învierii, acordând, în mod excepțional, Bisericii Ierusalimului, dreptul special de a înstrăina clădirile ei care se află în Sfânta Cetate.

Prin această lege se adevărește că a fost trimis în Ierusalim de Dumnezeu iubitorul preot Eusebius, mai-mare peste odoarele preasfintei Bisericii a Constantinopolului, ca să cerceteze situația economică a Bisericii Ierusalimului și să găsească mijloace pentru dobândirea de noi venituri. După împlinirea acestei misiuni, s-a întors în Constantinopol, propunând Împăratului modalități de sporire a veniturilor preasfintei Biserici. Luând în considerare acest ordin legislativ și înțelegând deplin situația economică a Bisericii Ierusalimului, Iustinian a luat măsuri noi pentru sporirea veniturilor și acoperirea nevoilor ei multiple. Aceasta arată deosebita purtare de grijă pe care o avea Împăratul față de Sfintele Locuri. Mai târziu, în 544, Iustinian a emis Legea 248 „cu privire la înstrăinarea și strămutarea bunurilor bisericesti”, prin care se permitea Bisericii Ierusalimului să înstrăineze clădirile care îi aparțineau și să le administreze în orice mod care îi părea profitabil.

Așa cum se poate vedea din aceste ordine legislative ale lui Iustinian, în secolul IV Palestina și, bineînțeles, Ierusalimul, se află într-o perioadă de înflorire și dezvoltare religioasă. Datorită stării statornice de liniște, în secolele IV și V numeroși pelerini veneau de pretutindeni la Locurile Sfinte.